

TORAH, TEXT AND TRANSMISSION

6 - MACHLOKET AND MULTIPLE TRUTHS

OU ISRAEL CENTER - SUMMER 2015

A] CAN THERE BE MULTIPLE TRUTHS?

1. אמר רבי אבא אמר שמואל: שלש שנים נחלקו בית שמאי ובית הלל, הללו אומרים הלכה כמותנו והללו אומרים הלכה כמותנו. יצאה בת קול ואמרה: אלו ואלו דברי אלהים חיים הן, והלכה כבית הלל. וכי מאחר שאלו ואלו דברי אלהים חיים מפני מה זכו בית הלל לקבוע הלכה כמותן - מפני שנזחין ועלובין היו, ושונין דברייהן ודברי בית שמאי. ולא עוד אלא שמקדימין דברי בית שמאי לדבריהן.

עירובין יג:

- What is a 'bat kol'? Why is it not a 'kol' or a 'ben kol'?
- Why does the halacha in the end follow Beit Hillel? Is this a valid halachic reason for ruling like them?

2. דְּבָרֵי חֲכָמִים כְּדִרְבָּנוֹת וְכַמְשֻׁמְרוֹת נְטוּיִים בְּעֵלֵי אֲסָפוֹת נִתְּנוּ מֵרַעָה אֶחָד

קהלת יב'יא

3. בעלי אספות - אלו תלמידי חכמים שיושבין אסופות אסופות ועוסקין בתורה, הללו מטמאין והללו מטהרין, הללו אוסרין והללו מתירין, הללו פוסלין והללו מכשירין. שמא יאמר אדם: **היאך אני למד תורה מעתה?** תלמוד לומר: **כולם נתנו מרעה אחד** - אל אחד נתנו, פרנס אחד אמרן, מפי אדון כל המעשים ברוך הוא, דכתיב (שמות כ) **וידבר אלקים את כל הדברים האלה**. אף אתה עשה אזניך כאפרכסת, וקנה לך לב מבין לשמוע את דברי מטמאים ואת דברי מטהרים, את דברי אוסרין ואת דברי מתירין, את דברי פוסלין ואת דברי מכשירין

חגיגה ג:

- What question is this raising? Is a practical one (how can I get psak when rabbis say differnt things) or a theological one (how can Torah be true when there are opposite opinions)? What is the answer given?

4. נתן התם: חתכו חוליות ונתן חול בין חוליא לחוליא, רבי אליעזר מטהר וחכמים מטמאין תנא: באותו היום השיב רבי אליעזר כל תשובות שבעולם ולא קיבלו הימנו. אמר להם: אם הלכה כמותי - חרוב זה יוכיח. נעקר חרוב ממקומו מאה אמה, ואמרי לה: ארבע מאות אמה: אמרו לו: אין מביאין ראיה מן החרוב. חזר ואמר להם: אם הלכה כמותי - אמת המים יוכיחו. חזרו אמת המים לאחוריהם. אמרו לו: אין מביאין ראיה מאמת המים. חזר ואמר להם: אם הלכה כמותי - כותלי בית המדרש יוכיחו. הטו כותלי בית המדרש ליפול. גער בהם רבי יהושע, אמר להם: אם תלמידי חכמים מנצחים זה את זה בהלכה - אתם מה טיבכם? לא נפלו מפני כבודו של רבי יהושע, ולא זקפו מפני כבודו של רבי אליעזר, ועדין מטין ועומדין. חזר ואמר להם: אם הלכה כמותי - מן השמים יוכיחו. יצאתה בת קול ואמרה: מה לכם אצל רבי אליעזר שהלכה כמותו בכל מקום! עמד רבי יהושע על רגליו ואמר: לא בשמים היא. - מאי (דברים ל) **לא בשמים היא**? - אמר רבי ירמיה: שכבר נתנה תורה מהר סיני, אין אנו משגיחין בבית קול, שכבר כתבת בהר סיני בתורה (שמות כ"ג) **אחרי רבים להטות**. אשכחיה רבי נתן לאלהו, אמר ליה: מאי עביד קודשא בריך הוא בההיא שעתא? - אמר ליה: קא חייד ואמר נצחוני בני, נצחוני בני

בבא מציעא נט:

- If we do not listen to a Bat Kol why were Beit Hillel and Beit Shammai happy to listen to one above
- Why does Rabbi Eliezer still insist on listening to the Bat Kol
- Does this Gemara quote 'elu v'elu'? Does it allow for multiple opinions? Does it contradict the Gemara in Eruvin?
- How can we ignore G-d's truth?
- In what way does G-d take pride in the fact that we have 'beaten' him?

5. **כאן לאחר בת קול** - ואם תאמר מאי שנא דלא קיימא לן כבת קול דרבי אליעזר ויש לומר דהתם היתה כנגד רבים והתורה אמרה אחרי רבים להטות אבל הכא הדרבכ בית הלל הו רוצא ולא הוצרכו בת קול חלא משום דבית שמאי הו חריפי טפי

תוספות עירובין ו:

B] PLURALISTIC MODELS FOR ELU V'ELU**B1] Ritva - multiple Divine truths from Sinai**

6. אמר ר' ינאי לא ניתנה דברי תורה חתיכין, אלא על כל דבור שהיה אומר הקב"ה למשה היה אומר מ"ט פנים טהור, ומ"ט פנים טמא, אמר לפניו רבונו של עולם עד מתי נעמוד על בירונו של דבר, אמר ליה אחרי רבים להטות, רבו המטמאין טמא, רבו המטהרין טהור

מדרש תהלים מזמור יב

7. חלו וחלו דברי חלבים חיים. שאלו רבני נרפת ז"ל היאך אפשר שיבו שניהם דברי חלבים חיים וזה אוסר וזה מתיר, ויתרלו כי כשעלה משה למרום לקבל תורה הראו לו על כל דבר ודבר מ"ט פנים לחיסור ומ"ט פנים להיתר. ושאל להקב"ה על זה, ואמר שיבא זה מסור לחכמי ישראל שכל דור ודור ויהיה הכרעה כמותם, ונכון הוא לפי הדרש ודרך האמת יש טעם וסוד צדור

חידושי הריטב"א מסכת עירובין יג:

- What is the relevance of the number 49?
- Where does Machloket come from? Is it good or bad?

8. רבה בר נחמני ... הוה יתיב אגירדא דדקולא וקא גריס. קא מיפלגי במתיבתא דרקייעא אם בהרת קודמת לשער לבן - טמא, ואם שער לבן קודם לבהרת - טהור. ספק - **הקדוש ברוך הוא אומר: טהור, וכולו מתיבתא דרקייעא אמרי טמא.** ואמרי: מאן נוכח? נוכח רבה בר נחמני. דאמר רבה בר נחמני: אני יחיד בנגעים, אני יחיד באהלות. שדרו שליחא בתריה, לא הוה מצי מלאך המוות למקרב ליה, מדלא הוה קא פסיק פומיה מגרסיה

בבא מציעא פו.

9. (יא) **לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל.** ... כי כבר אמרו חז"ל (חגיגה ג) שמא יאמר אדם הואיל והללו מטהרין והללו מטמאין הללו אוסרין והללו מתירין היאך אני למד תורה מעתה? תלמוד לומר **ניתנו מרועה אחד** (קהלת יב:יא) כולן אל אחד נתנו וכו'. וקשה הלא הדרא קושיא לדוכתא! וסוף סוף היאך אני למד תורה? אלא ביאור הדבר הוא שבכל דבר טומאה וטהרה יש כמה פנים לטהרו, וכמה פנים לטמאו ...

ואם בית דין שלמטה פוסקים טהור על דבר שהוא טמא מן התורה הואיל שיש סברות גם לטהרו סמוך רובא של בית דין שלמטה שהסכימו לטהרו אל מיעוט סברות שיש לו בלאו הכי לטהרו ואתרע רובא של טומאה. כי נתן ה' כח גם לבית דין שלמטה לעשות סברות לכאן ולכאן ונתרבו הסברות הנוטין לצד טהרה. ועל כן יפה אמרו חז"ל (חגיגה ג) עשה אוזנך כאפרכסת וקנה לב לשמוע דברי המטהרין ודברי המטמאין, כי כפי האמת כל אדם צריך לכל הסברות כי אי אפשר לו להיות מן הסנהדרין עד אשר יהיה ידו בכל הסברות. ומטעם זה ראוי לקבל מהם אפילו אם אומרים על ימין שהוא שמאל מצד אותן סברות הנוטים גם לצד שמאל וזה דרך נכון מאד:

... כי הכל לפי ראות עיני הדיין. אז הדבר מבואר מעצמו כי בידו לדון על פי אומד דעתו כמו שנאמר (זכריה ח:טז) **אמת ומשפט שלום שפטו בשעריכם.** ואמר שפטו על שלושתן, ובשעריכם - לשון 'שיעור' כי שלושתן צריכין השערה שכלית ואומד הדעת לפי הזמן והמקום והענין. כי לפעמים צריך לשנות האמת מפני השלום וכיוצא ...

כלי יקר דברים יז:א

- What does this important Kli Yakar say about the nature of 'halachic reality'?
- What is the role of the posek in reaching a psak? Is he trying to reach the 'right answer' by tapping in to the 'psak' of God?

B2] Maharshal - multiple human perceptions

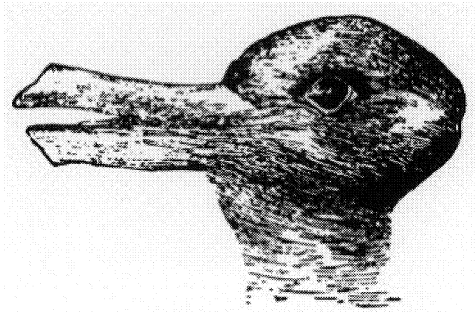
10. והמקובלים כתבו טעם לדבר, לפי שכל הנשמות היו בהר סיני, וקבלו דרך מ'ט צינורות ... והן הקולות אשר שמעו וגם ראו. וכל ישראל רואים את הקולות - הן הדעיות - המתחלקות בצינור. כל אחד ראה דרך צינור שלו לפי השגתו וקבל לפי כח נשמתו העליונה לרוב עליונה או פחיתותה זה רחוק מזה, עד שאחד יגיע לטהור והשני יגיע לקצה האחרון לטמא והשלישי לאמצעות רחוק מן הקצוות והכל אמת ...

הקדמה לס' ים של שלומו מס' בק

- What did the people experience at Sinai? What were they see/hearing? What does לשמוע mean in this context?

11. תנו רבנן: הרואה אוכלוסי ישראל אומר: ברוך חכם הרזים. שאין דעתם דומה זה לזה, ואין פרצופיהן דומים זה לזה

ברכות נח.

Wittgenstein's Rabbit

Old/Young Woman?

C] MONISTIC MODELS FOR ELU V'ELU

C1] Rashi - one truth but many scenarios

12. עשה אזניך כאפרכסת - מאחר שכולן לבן לשמים. עשה אזניך שומעת ולמוד, ודע דברי כולן, וכשתדע להבחין אי זה יכשר - קבע הלכה כמותו

רש"י חגיגה ג: ד"ה עשה אזניך כאפרכסת

13. כי פליגי תרי אמוראי דדין או באיסור וכיתר כל חד אמר הכי מיסתבר טעמא, אין כאן שקר. כל חד וחד סברא דידיה קאמר - מר יביז טעמא להיתירא ומר יביז טעמא לאיסורא, מר מדמי מילתא למילתא הכי ומר מדמי ליה צעניינא אחרינא. ואיכא למימר 'אלו ואלו דברי אלהים חיים הם'. זימנין דשייך האי טעמא וזימנין דשייך האי טעמא שהטעם מתהפך לפי שינוי הדברים צעינוי מועט

רש"י כתובות נז: ד"ה הא קמ"ל

- Does Rashi believe that there are multiple potentially true answers for the same scenario, or only one truth?
- In what way are the different opinions 'the word of God'? What if a specific opinion doesn't fit any scenario?

14. אבל הוא מטעם שהנכון לע"ד בזה שהיו רשאי ומחוייבין חכמי דורות האחרונים להורות אף שללא היו נחשבין הגיע להוראה בדורות חכמי הגמ' שיש ודאי לחוש אולי לא כיוונו אמיתות הדין כפי שהוא האמת כלפי שמיא אבל האמת להוראה כבר נאמר לא בשמים היא. אלא כפי שנראה להחכם אחרי שעייין כראוי לברר ההלכה בש"ס ובפוסקים כפי כחו בכובד ראש וביראה מהש"ת ונראה לו שכן הוא פסק הדין, הוא האמת להוראה ומחוייב להורות כן, אף אם בעצם גליא כלפי שמיא שאינו כן הפירוש, ועל כזה נאמר שגם דבריו 'דברי אלקים חיים' מאחר שלו נראה הפירוש כמו שפסק ולא היה סתירה לדבריו. ויקבל שכר על הוראתו אף שהאמת אינו כפירושן. וזהו ענין כל מחלוקות רבותינו הראשונים והאחרונים שזה אוסר וזה מתיר, שכל זמן שלא נפסק כחד יכול כל אחד להורות במקומו כמו שסובר אף שהדין האמתי הוא רק כאחד מהן ושני החכמים מקבלים שכר על הוראתם. ומטעם זה מציינו הרבה חלוקים גם באיסורים חמורים בין מקומות הנהגים להורות כהרמב"ם והב"י ובין המקומות הנהגים להורות כחכמי התוס' וכהרמ"א ושניהם הם דברי אלקים חיים אף שהאמת האמתי גליא כלפי שמים שהוא רק כאחד מהם

שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק א הקדמה

- What is 'halachic truth'? What does Rav Moshe mean by להוראה?
- Does it necessarily fit with 'God's truth'?
- Is there one truth or are there many?

C2] Ran - parallel truths in Heaven and on Earth

15. כי אחרי שדברי המטמאים והמטהרים הפכיים בעצמם, אי אפשר ששניהם יסכימו לאמת, איך נאמר שכולן נאמרו למשה מפי הגבורה, ומי איכא ספיקא קמי שמיא (גיטין ה)!! אבל הענין כך על הדרך שכתבנו, שהשם יתברך מסר הכרעת אלה כולם לחכמי הדור, וצונו שנמשך אחריהם, ונמצא שמה שיסכימו הם בדבר מהדברים, הוא מה שנצטוו משה מפי הגבורה.

.... אבל נאמין שכל מה שמנעתהו התורה ממנו, מזיק אלינו, ומוליד רושם רע בנפשותינו, ואף על פי שלא נדע סיבתו, לפי זה הדעת, אם כן כשיסכימו החכמים בדבר אחד טמא שהוא טהור, מה יהיה!! הלא הדבר ההוא יזיק אותנו ויפעל מה שבטבעו לפעול, ואף על פי שהסכימו בו החכמים שהוא טהור. ואילו יסכימו הרופאים על סם אחד שהוא שוה, והוא על דרך משל חום במעלה רביעית, שאין ספק שלא תמשך פעולת החום בגוף כפי מה שיסכימו בו הרופאים, אבל כפי טבעו בעצמו. כן הדבר שאסרה לנו התורה מצד שהוא מזיק בנפש, איך ישתנה טבע הדבר ההוא מצד שהסכימו החכמים שהוא מותר, זה אי אפשר, רק על צד הפלא. והיה ראוי אם כן יותר שנמשך בזה על פי מה שתתברר לנו מצד נביא או בת קול, שעל דרך זה נתברר לנו אמיתת הדבר בעצמו!

ואני סובר עוד, שאי אפשר שימשך ממה שיכריעו הסנהדרין הפסד בנפש כלל, גם כי יאכילו דבר האיסור ושיאמרו בו שהוא מותר. לפי שהתיקון אשר ימשך בנפש מצד ההכרעה למצות החכמים מורי התורה, הוא הדבר היותר אהוב אצלו, כאמרו (ש"א ט"ב) הנה שמוע מזבח טוב, ותיקון ההוא יסיר הרוע אשר הוא מעותד להתילד בנפש מצד אכילת הדבר האסור ההוא. וכיוצא בדבר זה בעצמו יקרה בגוף, כי המאכל המזיק, כשיאכלהו האוכל על דעת שמועיל אליו, הנה מחשבתו תפעל באוכל ההוא, ויסור ממנו היזק, אם לא שיהיה מופלג. כן הענין כשימשך האדם אחר מצות הסנהדרין, גם כי ישיגו ויכירו בדבר האסור שהוא מותר, הימשכו אחר עצתם, והיותו נמשך אחריהם, יסיר מנפשו כל אותו רוע שהיה ראוי שיתילד מצד אכילת הדבר האסור ההוא. ולכן צוה התורה ואמרה לא תסור מן הדבר אשר יגידו אליך ימין ושמאל

דרשות הר"ן הדרוש האחד עשר

- How does the Ran view the 'reality' of aveira?
- If the Rabbis get it wrong and tell us to do something which is actually spiritually bad for us, why should we listen? How does the Ran justify following an 'incorrect' psak?

D] IS TRUTH AN ABSOLUTE VALUE?

16. א"ר סימון בשעה שבא הקב"ה לבראת את אדם הראשון, נעשו מלאכי השרת כיתים כיתים, וחבורות חבורות, מהם אומרים אל יברא, ומהם אומרים יברא חסד אומר יברא שהוא גומל חסדים, ואמת אומר אל יברא שכולו שקרים, צדק אומר יברא שהוא עושה צדקות, שלום אומר אל יברא דכוליה קטטה, מה עשה הקב"ה נטל אמת והשליכו לארץ הדא הוא דכתיב וְתִשְׁלַךְ אֱמֶת אֶרְצָה (דניאל ח:יב) אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה רבון העולמים מה אתה מבזה תכסיס אלטיכסייה שלך, תעלה אמת מן הארץ, הדא הוא דכתיב (תהלים פה) אמת מארץ תצמח.

בראשית רבה פרשה ח ד"ה א"ר סימון

17. אמר רבא: מריש הוה אמינא ליכא קושטא בעלמא, אמר לי ההוא מרבנן ורב טבות שמיא, ואמרי לה רב טביומי שמיא, דאי הווי יהבי ליה כל חללי דעלמא לא הווי משני בדיבוריה: זימנא חדא איקלעי לההוא אתרא, וקושטא שמיא, ולא הווי משני בדיבוריהו, ולא הווי מייט איניש מהתם בלא זימניה. נסיבי איתתא מינהון, והווי לי תרתין בנין מינה. יומא חד הווי יתבא דביתהו וקא חייפא רישא, אתאי שיבבתה טרפא אדשא. סבר: לאו אורח ארעא, אמר לה: ליתא הכא. שכיבו ליה תרתין בנין. אתו אינשי דאתרא לקמיה, אמרו ליה: מאי האי? אמר להו: הכי הווי מעשה. אמרו ליה: במטותא מינך, פוק מאתריך, ולא תגרי בהו מותנא בהנך אינשי.

סנהדרין צ:

18. תנו רבנן: כיצד מרקדין לפני הכלה? בית שמאי אומרים: כלה כמות שהיא, ובית הלל אומרים: כלה נאה וחסודה. אמרו להן ב"ש לב"ה: הרי שהיתה חיגרת או סומא, אומר' לה, כלה נאה וחסודה? והתורה אמרה: (שמות כ"ג) מדבר שקר תרחק; אמרו להם ב"ה לב"ש: לדבריכם, מי שלקח מקח רע מן השוק, ישבחנו בעיניו או יגננו בעיניו? הוי אומר: ישבחנו בעיניו, מכאן אמרו חכמים: לעולם תהא דעתו של אדם מעורבת עם הבריות

כתובות יז.

- Is truth an absolute value?